

Spis treści

Wstęp

Cyncynat idzie na wojnę – koniec pewnej epoki	13
Osiągnięcia i deficyty badawcze	23
Polityka i społeczeństwo w nowej prowincji – wprowadzenie historyczne	36

Architektura na pruskim Śląsku

Organizacja budownictwa. Zmiana pozycji zawodowej architektów i budowniczych. Śląskie publikacje architektoniczne	41
---	----

ARCHITEKTURA REZYDENCJONALNA

Śląska szlachta w nowej rzeczywistości politycznej po 1740 roku	49
Najwyżsi przedstawiciele władzy: król i dostojnicy Kościoła katolickiego. Urzednicy administracji pruskiej. Korpus oficerski. Służba dyplomatyczna . . .	53
Źródła i stan badań. Stan zachowania pejzażu rezydencjonalnego	55
Siedziby królewskie, biskupie i ministerialne – nieobecne / obecne symbole władzy	63
Pałace królów pruskich w Głogowie i Wrocławiu	63
Książęco-biskupia rezydencja we Wrocławiu	78
Rezydencje ministrów Śląska	84
Siedziby pierwszych ministrów do 1770 roku	84
Pałac i park „małego króla” – ministra Carla Georga von Hoyma	86

Między barokową reprezentacją, anglomanią a romantyczną fascynacją naturą – rezydencje wysokich urzędników państwowych	98
Założenie pałacowe Reichenbacha – generalnego poczmistrza Dolnego Śląska w Goszczu.	99
Angielska awangarda czy patriotyczne śląskie Sanssouci? Dyplomata Maltzan na artystycznym rozdrożu – pałac w Miliczu	107
„Kloeber’s Dwelling”, czyli pierwsza <i>ornamental farm</i> na Śląsku – minister górnictwa Reden i jego romantyczna siedziba w Bukowcu	114
Śląski korpus oficerski inicjatorem transferu najmodniejszych wzorców europejskich.	126
Berlińskie rokoko – wrocławska rezydencja komendanta miasta, generała Tauentziena.	126
Na pograniczu epok: francuski styl siedziby generała kawalerii Seydlitza-Kurzbacha w Minkowskich	129
Śląska <i>villa suburbana</i> : w kręgu angielskiego palladianizmu i francuskiego <i>goût moderne</i> . Pałac-willa majora Sauerny w Samotworze wzorem dla śląskiej szlachty	134
Rozpowszechnienie typu samotworskiego i jego motywów	139
Pałac księcia wirtemburskiego w Lubinie.	144
Rewolucyjny klasycyzm i archeologiczny antyk – inwestycje generała Hohenlohe-Ingelfingen we Wrocławiu, Szczytnikach i na Górnym Śląsku ..	145
Awangarda i konserwatyzm. Wybory artystyczne szlachty śląskiej nienależącej do nowej elity władzy	153
Najbardziej niepokorny i prekursorski: książę Franz Philipp Adrian von Hatzfeldt i jego rezydencje w Żmigrodzie i Wrocławiu	154
W okowach tradycji – pałac Schaffgotschów w Cieplicach	167
Zworniki pruskiej polityki: siedziby książąt wirtemburskich i brunszwickich w księstwie oleśnickim	173
Śląska architektura rezydencjonalna w latach 1740-1815	186
Dane statystyczne. Typy architektoniczne. Geografia ruchu budowlanego ..	186
Przełomy i tendencje stylowe. Tło historyczne i periodyzacja.	189
Okres 1740-1764.	191

Okres 1764-1780.	193
Okres 1780-1800.	196
Brandenburgski architekt na Śląsku – twórczość Christiana Valentina Schultzego	200
Peryferie pejzażu rezydencjonalnego	204

ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO SAKRALNE

I. Syjon Fryderyka – architektura i budownictwo sakralne śląskich protestantów w latach 1740-1815	213
Wprowadzenie	213
Stan badań i źródła	216
Zmiana sytuacji wyznaniowej i jej znaczenie dla protestanckiej architektury kościelnej	221
Bilans architektury kultowej epoki reformacji i kontrreformacji	229
Zagadnienia ogólne. Problem terminologii: dom modlitwy (<i>Bethaus</i>), kościół (<i>Kirche</i>), sala modlitwy (<i>Betsaal/Gemeinsaal</i>)	233
Zleceniodawcy, projektanci i budowniczyowie. Topografia protestanckiego budownictwa kultowego.	234
Lokalizacje świątyń w miastach i na wsiach	238
Techniki budowlane i standaryzacja projektów	239
Pierwszy okres 1740/1741-1763/1764	242
Kościół dworski w Goszczu (1743-1749) i inne kościoły dworskie	242
Kościół w Strzelinie – największa luterńska świątynia sprzed 1764 roku ..	251
Domy modlitwy: od realizacji wybitnych do drewnianych budowli prowizorycznych	254
W poszukiwaniu nowej formy – kościoły w Wiadrowie, Bielawie, Lwówku Śląskim, Walimiu, Wleniu	255
Między barokowo-katolickim wzorcem krzeszowskim a wzorcem berlińskim – kościoły w Kowarach i Zielonej Górze	261
Kościół w Sobieszowie i wykształcenie się „typu sudeckiego”	265

Pozostałe domy modlitwy o zaawansowanych cechach architektonicznych i formalnych	268
Najprostsze domy modlitwy i budowle prowizoryczne (<i>Interimsbauten</i>)	273
Drugi okres 1763/1764-1815	274
Hybrydy stylowe	275
Spuścizna barokowa – kościoły miejskie w Głogowie i Górze Śląskiej. Machui czy Langhans?	275
Między barokiem, rokokiem a klasycyzmem: kościół dworski w Pokoju oraz kościoły parafialne w Cieplicach, Świebodzicach i Zagrodnie ...	280
Dalsza ewolucja „typu sudeckiego” po 1764 roku	287
Berlin <i>versus</i> Wrocław	290
Kościół Johanna Martina Pohlmana i kościół cmentarny we Wrocławiu	290
Szczytowe osiągnięcie śląskiego klasycyzmu: kościoły Carla Gottharda Langhansa	295
Realizacje powstałe pod wpływem kościołów Carla Gottharda Langhansa	300
Przeciętne budownictwo śląskich protestantów	302
Na pograniczu epok – architektura sakralna przełomu XVIII i XIX wieku ..	306
Schyłek tendencji późnobarokowych	306
Budownictwo kultowe pozostałych wyznań protestanckich: kalwinów i herrnhutów	307
Działalność budowlana herrnhutów	315
II. Architektura sakralna Kościoła katolickiego w latach 1740-1815.	321
Polityka Fryderyka II wobec śląskich katolików	321
Organizacja budownictwa i inwestorzy	325
Ogólna charakterystyka architektury sakralnej lat 1740-1815	327
Nurt późnobarokowy.	328

Klasycystyczna wieża kościoła klasztornego w Trzebnicy – manifest polityki Fryderyka II?	331
„Ostatnia reduta” – próba rozbudowy klasztoru w Krzeszowie	335
III. Synagogi	345

BUDOWLE UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Ratusze – architektura polityczna pruskiego Śląska	355
Teatry i resursy – architektoniczna nowość na kulturalno-społecznej mapie prowincji	360
Podsumowanie. Ani centrum, ani peryferie?	368
Cyncynat poszedł na wojnę. Pałac w Mirosławicach – dzieło na skraju epok	374
Zusammenfassung	377
Bibliografia	387
Indeks nazwisk	409
Indeks nazw geograficznych	415
Spis ilustracji	425
Ilustracje	433